

Ystyriaethau Fforddiadwyedd ariannol

1. Wrth osod cyllideb 2022/23, clustnodwyd £2.695m i ymdrin â chynnydd yn Ffioedd Safonol Cartrefi Preswyl a Nyrsio Annibynnol. Pan yn gwneud y penderfyniad hwn, nodwyd yn adroddiad y Cyngor llawn:

"Byddwn angen cyfle i ystyried yr holl oblygiadau i ddefnyddwyr gwasanaeth, darparwyr a rhanddeiliaid eraill cyn dod i gasgliad terfynol ar y ffioedd ar gyfer y flwyddyn i ddod. Mae'r swm yn amcan o'r gost ychwanegol fyddai angen arnom fel awdurdod pe byddem yn cynyddu ein ffioedd safonol i'r lefelau sy'n cael eu hawgrymu gan y 'Toolkit' diweddaraf a'r dystiolaeth gan ein darparwyr lleol. Mae'r amcan hefyd yn cymryd i ystyriaeth yr incwm sy'n cael ei gasglu gan unigolion sy'n gallu cyfrannu / talu am eu gofal."

2. Mae costau ychwanegol y cynnydd mewn ffioedd a gytunwyd ym Mawrth 2022 wedi eu hariannu allan o'r cyllideb ychwanegol hwn ac allan o ddarpariaeth gyffredinol ar gyfer chwyddiant. Fel mae'r adroddiad yn nodi, mae hynny'n golygu fod oddeutu £1.6m yn weddill.
3. Wrth gyhoeddi setliad drafft 2022/23 yn Rhagfyr 2021, mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau bydd Awdurdodau Lleol Cymru ar y cyfan yn derbyn +3.5% yn 2023/24 ac yna +2.4% yn 2024/25. Yn hanesyddol, mae cynnydd Gwynedd wedi bod yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.
4. Golyga hyn bydd y cynnydd yng ngrant y Llywodraeth ar gyfer y ddwy flynedd ddilynol yn sylweddol llai na'r hyn rydym wedi ei dderbyn ar gyfer 2022/23, a hwn yw'r cyd-destun lle mae'n rhaid pwyso a mesur cynaliadwyedd hirdymor unrhyw ymrwymadau ariannol.
5. Yn ychwanegol i hynny, mae cyfraddau chwyddiant CPI yn y cyfnod ers sefydlu'r gyllideb wedi bod yn sylweddol uwch na'r hyn a ragwelwyd yn flaenorol, yn bennaf oherwydd ffactorau geowleidyddol.
6. Mae parodrwydd y Cyngor i wneud penderfyniadau anodd dros nifer o flynyddoedd wedi ei osod mewn sefyllfa gryf i allu ymdopi â'r siociau economaidd hyn yn y tymor byr. Er enghraifft, bydd modd ymdopi â gorwariant posib yn sgil chwyddiant uwch na'r hyn a gynlluniwyd amdano yn 2022/23 drwy ddefnyddio peth o'r cronfeydd sydd wedi cael eu sefydlu er mwyn ymdrin â sefyllfa o'r fath.
7. Mae cyllideb y Cyngor yn sensitif iawn i newidiadau cymharol fychan, ac er fod y setliad ar gyfer 2022/23 yn rhoi'r Cyngor mewn sefyllfa ariannol gadarn am y flwyddyn, mae nifer o ffactorau y tu hwnt i reolaeth y Cyngor all arwain at ddarlun cyllidebol llawer mwy bregus mewn blynyddoedd dilynol.

8. Mae'r tabl isod yn dangos sefyllfa mwyaf tebygol ar hyn o bryd, lle mae chwyddiant yn parhau'n gymharol uchel, a cynnydd Grant y Llywodraeth yn is na'r darogan sef 2.8% yn 2023/24 a 2.0% yn 2024/25. Yn y sefyllfa hwnnw, byddai angen cynnydd Treth Cyngor o 3.5% yn 2023/24, ond o 5.0% yn 2024/25. Byddai hefyd angen gwireddu arbedion o £1.2m yn 2023/24 a £1m pellach yn 2024/25. Y cam cyntaf fyddai asesu'r cynlluniau arbed hynny sydd eisoes wedi eu hadnabod, ac wedi gallu eu hoedi eleni.

	2022/23 £m	2023/24 £m	2024/25 £m
Chwyddiant Tâl -	8.5	3.2	4.5
Chwyddiant Prisiau	4.3	5.0	4.0
Ardollau	0.5	0.5	0.5
Addasiadau ayb	-1.2		-1.4
Pwysau / Galw -			
Gwasanaethau	6.7	1.3	2.0
Covid	1.4		
Cyfanswm Pwysau	20.2	10.0	9.6
Newidiadau Ariannu -			
- Treth Cyngor	1.2	2.9	4.2
- Setliad Grant	18.4	6.0	4.4
Cyfanswm y newidiadau ariannu	19.6	8.8	8.6
Arbedion i'w gwireddu	0.6	1.2	1.0

9. Roedd y Cyngor yn ymwybodol fod y setliad ariannol ar gyfer 2022/23 yn uwch na'r cyffredin, ac mae hynny wedi ei alluogi i gryfhau cynladwyedd ystod o wasanaethau ar draws y Cyngor, yn enwedig yn y meysydd gofal cymdeithasol.
10. Nid yw'n realistig, felly, i ddisgwyl bydd y Cyngor yn gallu ariannu bidiau parhaol yn 2023/24 a 2024/25 i'r un raddfa ag yn 2022/23. Fodd bynnag, mae sefyllfa cymharol iach cronfeydd y Cyngor yn golygu bydd modd ariannu bidiau "un-tro" lle bo gwir angen, ond fod yna ddiffyg cyllid ar sail parhaol, e.e petai angen creu swyddi newydd mae'n bosib byddwn mewn sefyllfa lle gellir gwarantu cyllid am nifer gyfyngedig o flynyddoedd yn unig.
11. O ystyried yr ansicrwydd sy'n bodoli ar hyn o bryd mae dadansoddiad o fforddiadwyedd y cynnydd hwn yn dangos na fyddai'n briodol o ran stiwardiaeth ariannol sylfaenol, i ymrwymo i gostau pellach sydd uwchlaw'r hyn sydd eisoes wedi ei gyllidebu amdano.

Ariannu bidiau 2023/24 a 2024/25

12. Mae'r modelu uchod yn awgrymu bydd gan y Cyngor £1.3m i ariannu bidiau parhaol yn 2023/24, a £2.0m yn y flwyddyn ganlynol. Dylid nodi'n ddiamwys fod hynny'n sylweddol llai na'r hyn a ganiatawyd yn 2022/23, sef £6.7m (yn ogystal â £1.4m pellach i ariannu gofynion yn sgil Covid19).
13. Mewn blynyddoedd blaenorol, roedd gwerth y bidiau parhaol a ganiatawyd fel a ganlyn:

2020/21	£4,336,690
2019/20	£2,513,390
2018/19	£1,550,520
2017/18	£2,463,000
14. Mewn cymhariaeth â hyn, felly, byddai bidiau o £1.3m a £2.0m yn hanesyddol isel ond petai'r Cabinet yn penderfynu peidio cynyddu ffioedd cartrefi annibynnol ymhellach (gan gadw at y ffioedd a gytunwyd ym Mawrth 2022) byddai £1.6m arall ar gael i ariannu bidiau parhaol yn 2023/24 (gan olygu £3m yn 2023/24 a £2m yn 2024/25).

Arbedion

15. Mae'r bidiau a drafodir uchod yn ddibynnol ar wireddu £1.2m o arbedion yn 2023/24, a £1.0m pellach yn 2024/25.
16. Yn ei gyfarfod ar 18 Ionawr 2022, cytunodd y Cabinet i lithro gweithrediad £1.09m o gynlluniau arbed oedd wedi eu rhaglennu ar gyfer 2022/23 i 2023/24 (£935,250 ohonynt yn berthnasol i'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant), a chynllun 'Datblygu prosiect Tai Gofal' (arbediad £200,000) tan o leiaf 2025/26. Yn ogystal â hynny, mae cynlluniau arbed o flynyddoedd blaenorol sydd eisoes wedi eu cyllidebu ar eu cyfer heb gael eu gwireddu. Mae cyfanswm o £1.7m o gynlluniau arbed wedi oedi fel hyn, gan gynnwys £855k gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (58% o'r cyfanswm).
17. Er mwyn cael cynllun ariannol cytbwys, ni fyddai modd llithro'r cynlluniau arbed hyn ymhellach, a byddai angen darganfod arbedion ychwanegol yn 2024/25.
18. Yn hanesyddol, mae'r cynlluniau arbed sydd wedi llithro yn rhai sydd wedi profi i fod yn anodd iawn eu gwireddu, a lle mae'r newidiadau enfawr yn sgil Covid19 wedi gwneud y sefyllfa yn anoddach fyth
19. Byddai modd defnyddio rhai o'n cronfeydd i oedi ambell un o'r cynlluniau arbed hyn a phontio'r bwlch cyllidebol, ond nid yw defnyddio cronfeydd yn ateb parhaol.
20. Nodir uchod y byddai modd cynyddu'r arian sydd ar gael ar gyfer bidiau parhaol o £1.6m yn 2023/24 petai'r ffioedd i'r cartrefi ddim yn cael eu cynyddu ymhellach. Gellid gwneud defnydd amgen o'r arian hwn, sef diddymu rhai o'r cynlluniau arbed sydd wedi llithro a nad oes gobaith eu gwireddu.